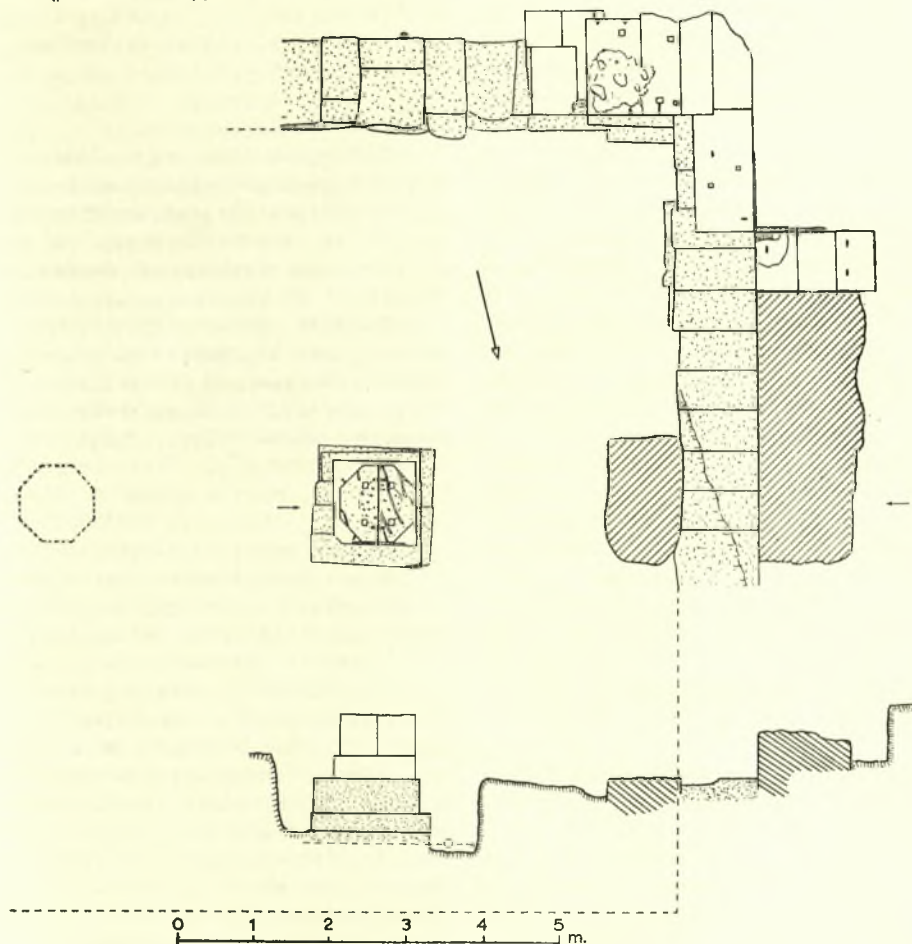

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ

Τὴν ΙΖ' Ἀρχαιολογικὴν Περιφέρειαν διηύθυνεν ὁ ὑπογραφόμενος κατὰ τὸ 1965 ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου, διαδεχθεὶς τὸν Σεραφεὶμ Χαριτωνίδην. Κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ Ὀκτωβρίου ἕως Δεκεμβρίου ἐξ-

γομένης προσφυγικῆς ἀγορᾶς. Σήμερον εἶναι ὀρατὴ μόνον ἡ ΝΔ. γωνία (Σχέδ. 1).

Περὶ τοῦ σημαντικωτάτου αὐτοῦ μνημείου διὰ τὴν πόλιν τῆς Μυτιλήνης ὑπάρχουν μόνον δύο ἀπλαῖ μνεῖαι. Ἡ πρώτη κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ πρῶην Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Στρατῆ Παρασκευαῖδῃ ἐν PW ἄρθρῳ *Mytilene* σ. 1418, στ. 50

Σχέδ. 1. Κάτοψις καὶ τομὴ λειψάνων στοᾶς βορείου λιμένος Μυτιλήνης

ετελέσθησαν ἐν Λέσβῳ καὶ Χίῳ μικρᾶς ἐκτάσεως ἐργασίαι, ὡς κατωτέρω.

Α. ΛΕΣΒΟΣ

1. Στοὰ βορείου λιμένος Μυτιλήνης. Συστηματικὸς καθαρισμὸς καὶ ἐργασίαι συντηρήσεως ἐγένοντο εἰς τὰ ὀρατὰ λείψανα μεγάλης στοᾶς τοῦ βορείου λιμένος Μυτιλήνης. Ἡ στοὰ αὕτη, ἐνῷ εὐρέθῃ σχεδὸν ὁλόκληρος, ἐκαλύφθη ὑπὸ τῶν ἐπ' αὐτῆς κτισθέντων καταστημάτων τῆς λε-

καὶ ἡ δευτέρα ἐν ΠΑΕ 1961 σ. 208 ὑπὸ Σερ. Χαριτωνίδου.

Τὰ λείψανα τῆς στοᾶς εἶχον εὐρεθῇ κατὰ τὸ 1930, χάρις δὲ εἰς πρῶχειρον ἐκθεσιν τοῦ κ. Παρασκευαῖδῃ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, δύναται τις νὰ ἀνασυστήσῃ εἰς γενικὰς γραμμάς μέρος τῆς κατόψεως. Ἡ ὄψις τοῦ κτηρίου ἐβλεπε πρὸς Β., πρὸς τὴν θάλασσαν δηλαδή. Εἰς τὸ μέσον, κατὰ μήκος, ἔφερε κιονοστοιχίαν ἐξ ὀκταγώνων κιόνων ἐξ ἐρυθροῦ λίθου (σαρμουσάκ), ἕκαστος δὲ σπόνδυλος

τῆς κιονοστοιχίας αὐτῆς ἀπετελεῖτο ἐκ δύο τεμαχίων. Τὸ πλάτος τῆς στοᾶς ἦτο 14.80 μ.

Ἡ μορφή τῆς προσόψεως δὲν ἐξηκριβώθη διὰ τῶν τότε ἔρευνων. Εὐρέθησαν ὁμως δωρικοὶ ἡμικίονες, τρίγυφοι καὶ γείσα εἰς τὸν χώρον τῆς προσόψεως, φυλασσόμενοι σήμερον εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς Ἑφορείας Ἀρχαιοτήτων. Τὸ μέγεθος τῶν ἀρχιτεκτονικῶν αὐτῶν μελῶν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως, ὅτι ἀνήκουν εἰς τὸν ὄροφον τῆς στοᾶς. Εἰς τοῦτο ἄλλωστε, ὅτι ἡ στοὰ ἦτο διώροφος, ὁδηγεῖ καὶ τὸ μεγάλο πάχος τοῦ ὀκταγώνου κίονος.

2. **Κάστρον Μυτιλήνης.** Εἰς τὸ Κάστρον τῆς Μυτιλήνης συνεχίσθησαν αἱ ὑπὸ τοῦ Σ. Χαριτωνίδου ἀρξάμεναι στερεωτικαὶ ἐργασίαι εἰς τὸν μεγάλον πύργον (Donjon). Ἀποκατεστάθη τὸ δάπεδον τοῦ προστώου τῆς πυριτιδαποθήκης, τὰ δάπεδα τῶν δωματίων αὐτῆς καὶ ἀνεστηλώθη κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ ὕψους ἡ ἐλικοειδὴς κλίμαξ, ἡ ὁδηγοῦσα εἰς τὰ τείχη. Ἑργασίαι συντηρήσεως τῶν τειχῶν ἐγένοντο εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ κάστρου.

3. **Παπιανά, ναὸς Σωτήρος.** Τοῦ ἱστορημένου ναοῦ τοῦ Σωτήρος εἰς Παπιανά (βλ. ΑΔ 18 (1963) : Χρονικά, σ. 271), ἐγένετο ἀνακατασκευὴ τῆς κατεστραμμένης στέγης, ἀποξύλωσις τῶν στασιδίων, τὰ ὅποια ἦσαν προσηλωμένα ἐπὶ τῶν τοιχογραφιῶν, καὶ καθαρισμός. Ἐξωτερικῶς κατηδαφίσθη τὸ παλαιὸν ἐπὶ τοῦ ναοῦ στηριζόμενον ὀστεοφυλάκιον καὶ ἀνεσκάφη ὁ περίξ τῆς ἀψίδος χώρος διὰ τὴν ἀποχέτευσιν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων.

4. **Μόλυβος.** Ἐγένετο εἰς Μόλυβον ἐπισκευὴ τῆς στέγης τῆς τοιχογραφημένης οἰκίας Γιαννάκου.

5. **Μέσα.** Εἰς Μέσα, εἰς τὸν κόλπον τῆς Καλλονῆς, ἐγένετο καθαρισμός τοῦ ναοῦ ἀπὸ τῆς ὑδροχαροῦς βλαστήσεως καὶ τῆς ἰλύος.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΧΡ. ΠΕΤΡΑΚΟΣ

Β'. ΧΙΟΣ

1. ΣΤΕΡΕΩΣΙΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Παναγία ἡ Σικελιά (Πί ν. 405 α - β)

Πρὸς προστασίαν τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Σικελιάς ἐπανεκτίσθη ὁ τοίχος τοῦ περιβόλου, στηριχθεὶς ἐπὶ τῶν παλαιῶν θεμελίων καὶ ἀχθεὶς μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ πρὸς Δ. σφζομένου αὐλογύρου τῆς ἐκκλησίας. Ὁ ναὸς ἀπὸ Ν. προεφυλάσσετο ἀπὸ ὑψηλοῦς βράχους ἐπενδεδυμένους δι' ἰσχυρῶν τοίχων, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχον κτισθῆ κελλία. Οὕτως ἡ προστασία τοῦ ναοῦ ἀπὸ Ν. ἦτο πληρεστέρα. Ἡ ἐπένδυσις αὕτη κατέπεσεν εἰς τινα ση-

μεῖα καὶ τὰ ὑπεράνω αὐτῶν κτήρια θὰ ἐκρημνίζοντο ἐπὶ τοῦ ναοῦ μὲ δυσαρέστους συνεπείας. Αἱ ἀποκεκολλημένα ἐπενδύσεις συνεπληρώθησαν εἰς τὰ πλέον σαθρὰ τμήματά των καὶ ἀπεφεύχθη ὁ κίνδυνος τῆς καταρρεύσεως. Ὑπολείπονται ὁμως πολλαὶ ἐργασίαι, μέχρις οὗ ὁ περίβολος ἀποκατασταθῇ καὶ καταστῇ ἀκίνδυνος διὰ τὸν ναόν, ἀποδοθῇ δὲ συγχρόνως εἰς τὸ περιβάλλον ἡ μνημειώδης μορφή του. Εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐπενδύσεως ταύτης εἶχον κτισθῆ κελλία.

Κάστρον Χίου

α) Συνεπληρώθη ἡ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀρξαμένη ἐπένδυσις τοῦ δυτικοῦ πύργου, ἥτις εἶχεν ἀφαιρεθῆ μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν ὑπὸ τῶν ἐγκατασταθέντων παρὰ τὴν τάφρον προσφύγων, καὶ συνεδέθη μετὰ τῶν ἐκατέρωθεν παλαιότερον ἐπενδεδυμένων τμημάτων αὐτοῦ.

β) Συνεχίσθη καὶ ἐφέτος ἡ συντήρησις τοῦ ἐξωτερικοῦ τείχους, τὸ ὅποῖον ἐνώνει τοὺς δύο προμαχῶνας, τὸν δυτικὸν καὶ τὸν τοῦ Ζήνωνος. Κατὰ τὴν πρόδον τῶν ἐργασιῶν διεπιστάθη, ὅτι ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ τείχους εἶχον ἀφαιρεθῆ οἱ λίθοι εἰς μέγα βάθος. Ἐγίνεν ἀποχωμάτωσις (Πί ν. 405 γ), συνεπληρώθησαν τὰ ἐλλείποντα τμήματα (Πί ν. 405 δ) καὶ συνεδέθησαν αἱ δύο ἐπιφάνειαι τοῦ τείχους δι' ἀμασβέστου. Ἐν συνεχείᾳ ἐπὶ τοῦ τείχους ἐτοποθετήθησαν «ζωνάρια» εἰς μήκος 60 μ. Ἡ τοποθέτησις τῶν «ζωναρίων» ἐξασφαλίζει τὸ κατὰστρωμα τῶν ἐπάλξεων.

γ) Αἱ ἐργασίαι ἐπεξετάθησαν καὶ εἰς τὸν προμαχῶνα τοῦ Ζήνωνος, κατὰ τὴν περίμετρον τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται δέκα ἐννέα κανονιοστάσια μετ' ἰσαριθμῶν πυλίδων, φωταγωγῶν καὶ ἀναφωτίδων. Τῶν πλείστων κανονιοστασιῶν αἱ στοαί, βάθους 5 μ., ἔχουν ὑποστῇ σοβαρὰς καταστροφάς καὶ εἰς τινα ἔχει ὑποστῇ σοβαρὰς ζημίας καὶ ἡ καθέτως πρὸς τὰς στοὰς διήκουσα καὶ ἀνέχουσα τὸν προμαχῶνα μακρὰ σήραγξ. Ἡ μεγάλη καταστροφή εἰς τὰ κανονιοστάσια ἐγένετο κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον καὶ τὴν γερμανικὴν κατοχὴν, ὅτε οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, ἔχοντες ἀνάγκην χειρομύλων, ἀνεκάλυσαν τοὺς σκληροὺς λίθους τῶν στοῶν, τοὺς ὁποίους συστηματικῶς ἀπέσπων εἰδικοί λιθοξόοι καὶ κατεσκευάζον ἐξ αὐτῶν τοὺς σωτικούς διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην χειρομύλους διὰ τὴν ἄλυσιν τῶν σιτηρῶν. Τὸ πλέον κατεστραμμένον κανονιοστάσιον, τὸ ὅποῖον ἡπεῖλει μὲ κατάρρευσιν τὸν προμαχῶνα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἦτο τὸ εἰκονιζόμενον εἰς τὸν Πί ν. 405 ε' κατέχει τὴν σπονδυλικὴν στῆλην τοῦ προμαχῶνος καὶ τὸ νευραλγικώτερον σημεῖον τῆς περιμέτρου του, διότι κεῖται εἰς τὸ πλέον εὐπρόσβλητον καὶ ἀπὸ